

รหัสโครงการ RDG6110012  
ชื่อโครงการ การศึกษาการโอนทางเศรษฐกิจข้ามรุ่นประชากร ภายใต้บริบทการสูงวัยทางประชากรที่กำลังเปลี่ยนแปลงของประเทศไทย  
ชื่อนักวิจัย ผศ.ดร.เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และคณะ  
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล  
E-mail Address: [chalernpol.cha@mahidol.ac.th](mailto:chalernpol.cha@mahidol.ac.th)  
ระยะเวลาโครงการ 18 ธันวาคม 2560 – 17 ธันวาคม 2561 (12 เดือน)

### บทคัดย่อ

ในไม่อีกกี่ปีข้างหน้า ประเทศไทยกำลังจะกลายเป็น “สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์” (complete aged society) โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากถึงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ขณะที่สัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นแต่จำนวนเด็กเกิดใหม่แต่ละปียังคงมีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง การสะท้อนภาพให้เห็นสถานการณ์ปัจจุบัน รวมถึงคาดการณ์สถานการณ์ในอนาคต เกี่ยวกับ แหล่งรายได้และความมั่นคงทางรายได้ของผู้สูงอายุ การโอนทางเศรษฐกิจข้ามรุ่นประชากร โดยเฉพาะจากครอบครัวภาคเอกชน และภาครัฐ ในการสนับสนุนกลุ่มประชากรวัยพึ่งพิงของประเทศ ทั้งผู้สูงอายุและเด็ก ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีระดับการบริโภค (consumption) สูงกว่าระดับรายได้ที่หาได้จากการทำงาน (labour income) มีความสำคัญต่อการกำหนดมาตรการและนโยบายรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนผ่านทางประชากรในยุคเกิดน้อย สูงวัยเพิ่มขึ้นของสังคมไทย

โครงการวิจัย “การศึกษาการโอนทางเศรษฐกิจข้ามรุ่นประชากรฯ” ประยุกต์แนวคิดการจัดทำบัญชีกระแสการโอนประชาชาติ (National Transfer Account: NTA) มาใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์แบบแผนรายอายุ (age profile) ของการขาดดุลงบรายได้ตามช่วงชีวิต (lifecycle deficit) และ การจัดสรรระหว่างช่วงชีวิต (age reallocation) ซึ่งประกอบด้วยการจัดสรรสินทรัพย์ (asset-based reallocation) และการโอนทางเศรษฐกิจ (transfers) จากภาคเอกชนและภาครัฐ ของประชากรไทย เพื่อฉายภาพสถานการณ์ปัจจุบัน (ปี 2560) และคาดการณ์แนวโน้มผลกระทบทางเศรษฐกิจจากสังคมสูงวัยที่เพิ่มขึ้นในอนาคต

ผลการศึกษาและประเด็นพิจารณาเชิงนโยบายที่สำคัญจากการศึกษา เรื่องแรก เกี่ยวกับนโยบายการส่งเสริมการเกิดและสนับสนุนการเลี้ยงดูประชากรวัยเด็ก พบว่า ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูเด็กอายุ 0-14 ปี 1 คนในประเทศไทย มีมูลค่ารวมทั้งสิ้นประมาณ 1.57 ล้านบาท (ไม่รวมผลของอัตราเงินเฟ้อ) ในจำนวนนี้ประมาณ 3 ใน 5 เป็นส่วนที่รับผิดชอบโดยครัวเรือน (พ่อแม่) ซึ่งพบความเหลื่อมล้ำของค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาและสุขภาพของเด็กในระดับที่สูงระหว่างครัวเรือนที่ยากจนและครัวเรือนที่มีฐานะดี อีก 2 ใน 5 เป็นส่วนที่อุดหนุนจากภาครัฐ เรื่องที่ 2 นโยบายสร้างความตระหนักและส่งเสริมการเตรียมพร้อมสู่การเป็นผู้สูงอายุ ที่อายุ 60 ปี โดยเฉลี่ยคนไทยจะมีอายุยืนยาวได้อีกประมาณ 20 ปี จากการศึกษา พบว่าทรัพยากร

ทางเศรษฐกิจที่จำเป็นต้องใช้ในการบริโภคโดยเฉลี่ยในช่วง 20 ปีนั้น มีมูลค่าประมาณ 2.45 ล้านบาท หรือตกประมาณปีละ 120,000 บาท ในจำนวนนี้ ประมาณ 50,000 บาทเป็นรายได้ที่มาจากทรัพย์สินและเงินออม หากสมมติว่า อัตราผลตอบแทนจากทรัพย์สินและเงินออมโดยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 2 ต่อปี จำนวนทรัพย์สินและเงินออมที่คนไทยควรมีก่อนอายุ 60 จะอยู่ที่ประมาณ 2.5 ล้านบาท แต่สำหรับผู้ที่ไม่มีการออมหรือลูกหลานดูแลในวัยชรา การเตรียมตัวในส่วนนี้ต้องเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 1 ใน 3 เรื่องที่ 3 นโยบายการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุโดยเฉพาะผู้สูงอายุยากจน ผลการศึกษา พบว่าผู้สูงอายุไทยประมาณร้อยละ 6 (เกือบ 7 แสนคน จากผู้สูงอายุทั้งหมด 11 ล้านคน) มีระดับการบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจน (property line) การจะยกผู้สูงอายุกลุ่มนี้ให้ขึ้นมาอยู่สูงกว่าระดับเส้นความยากจน ภาครัฐควรอุดหนุนเงินเพิ่มเติมประมาณ 433 บาทต่อเดือนต่อคน ซึ่งข้อมูลนี้สามารถนำไปใช้ในการพิจารณาเปลี่ยนนโยบายเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ โดยอาจเป็นได้ทั้งในลักษณะนโยบายแบบเจาะจงเฉพาะผู้สูงอายุที่ยากจน (targeting policy) หรือนโยบายแบบถ้วนหน้า (universal policy) เรื่องที่ 4 นโยบายส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพประชากร การวิเคราะห์สถานการณ์การโอนทางเศรษฐกิจข้ามรุ่นประชากร พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางประชากร หากพิจารณาเฉพาะด้านด้านโครงสร้างอายุที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น จะส่งผลลบ (-) ค่อนข้างมาก ต่อการขาดดุลรายได้รวมของประเทศ และภาระค่าใช้จ่ายทางการคลังของภาครัฐ อย่างไรก็ตาม หากนำคุณลักษณะของผู้สูงอายุในอนาคตที่กำลังเปลี่ยนไปจากการมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น มีการแต่งงานช้าลงและจำนวนบุตรที่น้อยลง มาร่วมพิจารณาด้วย จะพบว่า ผลการคาดการณ์ไม่ได้เลวร้ายเหมือนในกรณีแรก โดยปรากฏว่าการคลังภาครัฐอาจจะได้ผลเชิงบวกเสียด้วยซ้ำ ซึ่งเป็นผลมาจากคุณลักษณะของผู้สูงอายุในอนาคตที่มีคุณภาพและทุนมนุษย์สูงขึ้น มีศักยภาพในการทำงานที่นานขึ้น ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นความสำคัญของนโยบายส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพประชากรและลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ทุกช่วงวัย

**Project Code:** RDG6110012

**Project Title:** A study on intergenerational transfer under the changing contexts of population ageing in Thailand

**Investigator:** Chalernpol Chamchan, et. al

Institute for Population and Social Research, Mahidol University

**E-mail Address :** [chalernpol.cha@mahidol.ac.th](mailto:chalernpol.cha@mahidol.ac.th)

**Project Period:** 18 December 2017 – 17 December 2018 (12 months)

### **Abstract**

In the next few years, Thailand will become a complete aged society with the proportion of population aged 60 and over reaching at 20 percent of the total population. While the proportion of aged population keeps increasing, the number and proportion of the newly born children keep declining every year. This brings up some concerns to the society in terms of its impacts and consequences, both at the present and in the future. These concerns are, for example, about the elderly's income sources and income security, and issues regarding to economic intergenerational transfers from the private sector, especially the households, and the public sector in order to support the children and elderly population. These dependent groups are the population in the age period when level of consumption is higher than level of labor income that they can earn from working. This research project applies the National Transfer Account (NTA) Approach to analyze the age-specific pattern of lifecycle deficits (LCD) and age reallocation, which consists of asset-based reallocation and economic transfers of public and private sectors, of Thai population across the life course from age 0 to 99+, using year 2-17 as the base year. Findings from the baseline analysis in 2017 then is used to project and estimate the economic impacts of population ageing on the aggregate LCD and age reallocation due to changed age-structure and also qualifications of the population in the future next 10 and 20 years or in 2027 and 2037, respectively.

From on the 2017 intergenerational transfer analysis (using the NTA approach), there are many findings and policy considerations that can be drawn out. For example, the first one is empirical evidence about cost of raising a child that can be used in considering appropriate pronatalist policy and measure to provide financial support for married couples in Thailand to have a child or more children. From the analysis, cost of raising a child aged 0-14 years was found totally at 1.57 million Baht of which 3 of 5 was shouldered by the parents and family

and the other 2 of 5 was subsidized by the public sector. There is a large inequality of private consumption on education and health of the children by household's socio-economic levels. The second finding for policy consideration is about economic preparation for the old age by the working-age population or the prospective elderly in the future. Based on the estimate that the Thais at age 60 is expected to live for 20 years more, the level of total consumption needed for living during that period was calculated –on average of the Thais –to be at around 2.45 million Baht or around 120,000 Baht per year. Of the consumption expenditure per year, about 50,000 Baht was financed by income generated from asset and saving. According to this number, assuming that the rate of return from saving account (which is the saving or investment method with the lowest risk and at the same time the lowest return) is 2 percent per year, the amount of asset or saving that a person needs before reaching age 60 should be around 2.5 million Baht. Somehow, for those who are single or married but without children, the amount of asset or saving that should prepare would be larger. The third one is a finding for considering welfare policy to support the elderly who live in poverty. From the analysis, around 6 percent of the total 11 million Thai elderly was found living with private consumption expenditure lower than the poverty line in 2017. To lift up this group of elderly above the poverty line, around 433 Baht living allowance or financial support per month per head is needed for them from the government. This additional allowance for the elderly might be implemented as a targeting policy (for only the poor ones) or a universal policy (for all elderly). The fourth is finding to support investment in education and lifelong learning opportunity in all-age to improve human capital and the quality of Thai population in order to offset negative impacts on economic development capacity of the country due to shrinking size of the labor force in the future.